

Bisschoppenconferentie van België
Guimardstraat 1 – B-1040 Brussel
+32 (0)2 507 05 93 • ce.belgica@interdio.be
Conférence des Évêques de Belgique
rue Guimard 1 – B-1040 Bruxelles

Synthese van de Consultatie in België voor de Synode

16 mei 2024

Prioriteiten voor bespreking tijdens de tweede zitting van de 16de algemene vergadering van de Synode van de bisschoppen oktober 2024

Introductie: consultatiemethode en Belgische context

De Belgische bisschoppenconferentie kwam samen in januari 2024 met de Belgische leden van de synode om samen het syntheserapport van de sessie in oktober 2023 te bespreken en de verdere consultatiemethode te bepalen.

De Kerk in België kent momenteel vele uitdagingen, niet in het minst door een hernieuwde maatschappelijke discussie over de aanpak van seksueel misbruik. De bisschoppen zijn daarbij vastberaden om niet alleen hun misbruikbeleid verder aan te passen, maar zien ook in de reflectie over synodaliteit een goed moment om de fundamentele uitdaging van omgang met macht aan te pakken.

De Kerk in West-Europa zoekt daarnaast ook haar weg om in een postmoderne samenleving missionair en betekenisvol aanwezig te zijn. Een dalende kerkpraktijk, minder priesters en religieuzen, en een toenemend wantrouwen tegenover religieuze instellingen stellen de vraag op scherp hoe te evangeliseren. Een meer synodale Kerk, die werk maakt van participatieve besluitvorming om de uitdagingen van missie en misbruik aan te pakken, is niet alleen cruciaal maar ook urgent.

Vanuit dit urgentiebesef hebben de bisschoppen drie prioriteiten voor verder gesprek in de Synode naar voor geschoven, en drie concrete thema's die de implicaties van deze prioriteiten doordenken. Het syntheserapport van de eerste sessie van de Synode in oktober 2023 behandelde een breed scala aan onderwerpen. Het leek de bisschoppen van belang om, vanuit de Belgische context en de initiële synthese van de consultatie uit 2022, een selectie van prioriteiten naar voor te schuiven en daarover verder te consulteren.

De sneuveltekst werd publiek gemaakt in februari 2024 en verschillende adviesorganen in de bisdommen en interdiocesaan kregen de kans om een reflectie te maken en hun reacties in te sturen. Sommige bisdommen hebben hiervoor alle Pastorale Eenheden (een groepering van parochies) aangeschreven, andere hielden gezien de beperkte tijd de consultatie beperkt tot hun bestaande raden. In totaal werden enkele honderden personen betrokken in de consultatie tussen februari en mei 2024. Wat volgt is de synthese van deze consultatie.

I. Drie prioriteiten voor de synodebijeenkomst van oktober 2024

Het consultatieproces (voorjaar 2024) heeft de drie prioriteiten voorgesteld door de bisschoppen voor de tweede Synodesessie in oktober 2024 vanuit het perspectief van de Kerk in België bevestigd en verder aangevuld.

1. Een missionaire Kerk in dialoog met de wereld

Het verlangen naar een meer missionaire Kerk die de vreugde van het Evangelie beleeft en deelt, worstelt in onze West-Europese context sterk met de vraag op welke wijze we een nieuwe missionaire dynamiek kunnen ontwikkelen. Welke aanpak, welke spirituele grondhoudingen, welke vorming zijn er nodig? De Kerk is op zoek naar een nieuwe positionering in de samenleving en vooral naar nieuwe evangeliserende projecten. Daarbij is het van groot belang telkens terug te keren naar onze basis: de Bijbel, onze traditie en spiritualiteit, gebed en liturgie en in het bijzonder de Eucharistie als bron en voeding van ons geloof en missionair handelen. Binnen die algemene zoektocht spitsen we ons hier toe op een voor ons wezenlijk element.

Een synodaal missionaire Kerk vraagt om een open dialoog met de actuele ontwikkelingen in de ons omringende wereld. De Kerk kan zich niet beperken tot een eenrichtingsverkeer in het verkondigen van de Blijde Boodschap aan de wereld.

In een open dialoog zal de Kerk ook luisteren naar wat de evoluties in wetenschappen, cultuur en samenleving haar kunnen leren. Deze openheid kan niet afgewezen worden als 'wil tot aanpassing aan de moderne wereld' of als 'een prijsgeven van identiteit om relevant te worden in de ogen van de wereld'. Open dialoog met de wereld is nodig vanuit de diepe overtuiging dat Gods Geest er mysterieus aan het werk is.

In een dergelijk gesprek kan de Kerk ook dingen leren. Maatschappelijke evoluties (inzake mensenrechten, democratie en moderne vrijheden bijv.) stimuleren de Kerk ook in het herbekijken en/of verrijken van bepaalde van haar standpunten.

Een open en respectvol gesprek met de hedendaagse wereld biedt de Kerk aanzetten om haar eigen verstaan van de Blijde boodschap te bevragen en te vernieuwen.

De getuigenis van de Blijde Boodschap op basis van woord, levende getuigenissen, sociaal engagement en het gebed kunnen onze wereld een hernieuwde hoop geven. De Kerk heeft hierin ook een profetische rol. De maatschappelijke uitdagingen op gebied van klimaatverandering, armoede, vrede en migratie zijn bijzonder groot. De Kerk legt hierbij, vanuit haar spiritualiteit en sociaal engagement, telkens de klemtoon op de menselijke waardigheid als fundament van ons samenleven. Ook de problemen van eenzaamheid en zinloosheid zijn gelinkt aan een gebrek aan spirituele voedingsbronnen.

Vanuit de consultaties vragen we vanuit de Belgische Kerk dat de synodale gesprekscultuur ook ingezet wordt om als Kerk in dialoog te gaan met de actuele ontwikkelingen in de ons omringende wereld. Tegelijkertijd moet een synodale Kerk blijven uitgaan van haar profetische rol tegenover de vele bestaande onrechtvaardigheden. Het zal ons helpen om de tekenen van de tijd beter te verstaan in het licht van het Evangelie en op een pertinente manier getuige van te zijn van de Blijde Boodschap.

2. Een dynamisch begrip van Traditie

In het kader van de dialoog tussen Kerk en wereld dient de Kerk de moed te hebben om haar Traditie en haar meer dagdagelijkse tradities in gesprek te brengen met de actuele stand van zaken in het theologisch, filosofisch en wetenschappelijk onderzoek. Traditie dient niet statisch maar dynamisch benaderd te worden. Ze is immers de vrucht van heel wat ontwikkelingen en ze blijft ook verder evolueren.

De centrale vraag in dit alles luidt als volgt: hoe kunnen we een dynamische en betekenisvolle interpretatie van de Schriften ontwikkelen, op basis van de Traditie van de Kerk en in dialoog met de wereld? Welk mens-, Gods- en wereldbeeld groeit er vanuit de lezing van de Schriften in gesprek met de hedendaagse theologie, filosofie en wetenschappen?

Dit gesprek is van groot belang voor het verstaan van de Bijbels-christelijke antropologie en heilsleer. Het kan ook belangrijke implicaties hebben voor het beantwoorden van tal van ethische vragen.

Vanuit de consultaties vragen we vanuit de Belgische Kerk dat de Synode onze kerkelijke Traditie/tradities als dynamisch en in voortdurende ontwikkeling zou omschrijven. Van daaruit kan Traditie dan verder herlezen worden in dialoog met recente ontwikkelingen in theologie, filosofie en wetenschappen. We hopen dat de in tussentijd opgerichte studiegroepen op het niveau van de wereldkerk dit sterk ter harte nemen.

3. Eenheid-in-verscheidenheid en verantwoording

Moet de dialoog met de wereld (1) en het gesprek tussen de kerkelijke Traditie/tradities en de theologie, filosofie en wetenschappen (2) voor de gehele wereldkerk dezelfde zijn?

Het thema van 'eenheid in verscheidenheid' in het leven van de Kerk dient verder doordacht en uitgeklaard te worden. Wat vraagt een blijvende of groeiende universele consensus binnen de Catholica? Wat kan in concreto besloten worden door een bisschop, een bisschoppenconferentie of een continentale bisschoppenvergadering?

Een meer synodale werking met groeiende betrokkenheid van velen in overleg en besluitvorming vraagt om meer erkenning van legitieme diversiteit en een hernieuwde toepassing van subsidiariteit.

Wanneer bisschoppen(vergaderingen) in bepaalde zaken meer verantwoordelijkheid krijgen, dient ook bepaald te worden hoe en aan wie ze verantwoording afleggen voor hun beleid. Hoe kan dit concreet vorm krijgen? Naast de relatie van de bisschoppen met de metropoliet en de bisschop van Rome kan ook gedacht worden aan functionerings- en evaluatiegesprekken met de bisschoppen. Wie voert die gesprekken met hen? Hoe kan een bisschop(svergadering) zich verantwoorden voor het presbyterium en voor het volk Gods? Welke vormen van begeleiding kunnen worden gegeven aan de pastoraal verantwoordelijken op verschillende niveaus?

Enkele groepen in de consultatie waren hierbij duidelijk vragende partij om de mogelijkheid tot een 'nationale pastorale raad' verder te bestuderen en te ontwikkelen. Andere groepen vroegen vooral duidelijke criteria om een goed overleg en een goede besluitvorming mogelijk te maken. Sommigen riepen op tot een West-Europees overleg- en besluitvormingsorgaan van bisschoppen en leken.

Vanuit de consultaties vragen we als Belgische Kerk om concreet werk te maken van de decentralisatie van bepaalde beslissingen in de Kerk, die toelaat om met meer legitieme verscheidenheid in eenheid samen te werken. We vragen een concretisering van de 'accountability' van de bisschoppen en andere pastoraal verantwoordelijken in een synodale Kerk.

Globaal vragen we dat er in de aanstaande oktobersynode tekstvoorstellen worden voorgelegd over bovenstaande prioriteiten met het oog op een beargumenteerde reflectie en discussie.

II. Drie concrete thema's

Het belang van voornoemde prioriteiten blijkt concreter uit drie thema's die sterk leven in de Belgische Kerk. Dit bleek al uit de consultaties tijdens de eerste diocesane fase en werd bevestigd in de huidige consultatie. We schetsen de thema's in relatie tot bovengenoemde prioriteiten.

A. De plaats van vrouwen in de Kerk

- (1) Wat leren we van de dialoog met de samenleving? De gelijkwaardigheid van man en vrouw en het belang van gelijke kansen voor mannen en vrouwen. Het principe van non-discriminatie. Het gaat hierbij niet zomaar om modieuze trends. Het zijn ontwikkelingen die het Nieuwtestamentisch begrip van de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen in Christus versterken.

- (2) In het licht van die maatschappelijke ontwikkelingen herlezen en vernieuwen we onze kerkelijke Traditie/tradities. Meer vrouwen dragen pastorale verantwoordelijkheid, ook in een erkend kerkelijk dienstwerk (ministère). In de praktijk in de Kerk in België zijn er veel vrouwen met een degelijke theologische en pastorale opleiding die belangrijke pastorale verantwoordelijkheden dragen. Recente wetenschappelijke inzichten over de rol van de vrouw in Kerk en maatschappij kunnen in dialoog gebracht worden met onze Traditie. In onze consultaties waren velen vragende partij om op basis van het doopsacrament en met het oog op onze missionaire geloofwaardigheid in onze samenleving vrouwen meer te laten deelnemen in de besluitvorming in de Kerk. Hoe kan de Kerk de charisma's en talenten van vrouwen beter waarderen? De vraag stelt zich of vrouwen ook opnieuw tot het gewijde ambt van het diaconaat kunnen toegelaten worden, waarmee een oude Traditie in ere zou worden hersteld.

- (3) Eenheid in verscheidenheid. Het Tweede Vaticaans Concilie heeft het permanente diaconaat voor mannen in ere hersteld. Niet alle bisschoppenconferenties hebben van die mogelijkheid gebruik gemaakt. Analoog daarmee vragen we vanuit de consultaties als Belgische kerk om ook het permanente diaconaat voor vrouwen in ere te herstellen. Zodoende hoeft het geven van grote pastorale verantwoordelijkheid aan vrouwen en de diakenwijding van vrouwen niet universeel verplicht of verboden te zijn.

In onze consultatie riepen sommige groepen duidelijk op om verder te gaan en ook priester- en bisschopswijdingen voor vrouwen bespreekbaar te maken. Het is een vraag die regelmatig klinkt bij sommige gelovigen in België, terwijl anderen zich hier hevig tegen verzetten.

B. Plaats en betekenis van het gewijde ambt in een synodale Kerk.

- (1) Wat leert onze tijd en cultuur? Pastorale verantwoordelijkheid wordt niet langer enkel door priesters en diakens gedragen. Gelovigen in onze samenleving hebben grote moeite met klerikalisme en willen niet alleen geconsulteerd worden, maar ook mee besluiten kunnen nemen dankzij een goede vorming en opleiding. Ook bij de verplichting van het celibaat voor priesters en voor diakens die weduwnaar worden, leven reeds lang sterke vragen. Het betreft een verplichting die een geloofwaardig missioneringsproject in onze regio onder stevige druk zet.
- (2) In het licht van die evoluties herlezen en vernieuwen we onze kerkelijke Traditie/tradities. We voelen de noodzaak aan om de symbolisch-sacramentele aard van het gewijde ambt te herontdekken. De relatie tussen het wijdingssacrament en pastorale (eind)verantwoordelijkheid vraagt om nieuwe precisering. We verwachten dat het dragen van pastorale verantwoordelijkheid steeds meer synodaal teamwerk is, waarbinnen lekgelovigen een belangrijke rol opnemen vanuit hun doopsel en opleiding en waarbij priesters zich kunnen toeleggen op hun sterktes en meer specifieke taken. Het gewijde ambt hoeft niet altijd per se de eindverantwoordelijkheid te dragen.

We zien de nood aan vernieuwing van de opleiding van priesters en diakens opdat ze pastoraal meer nabij, luisterend en onthaland zouden zijn. In de consultatie kwam ook de nood aan een goede, permanente begeleiding van priesters aan bod. Priesters verdienen steun in de zorg voor hun spiritueel en mentaal welzijn.

In verschillende bisdommen in België bestaat sinds 50 jaar het gebruik om leken theologisch te vormen. Ze kregen gaandeweg meer pastorale verantwoordelijkheid in onze Kerk. Ze zijn betrokken in de beleidsploegen van parochies en bisdommen en nemen belangrijke verantwoordelijkheden op in vicariaten en ondersteunende diensten van de bisschoppenconferentie. Deze dialoog en synodaliteit in de praktijk worden positief geëvalueerd door velen en zou wereldwijd meer navolging kunnen krijgen.

- (3) Vanuit de consultaties vragen we als Belgische kerk om per bisschoppenconferentie of continentale bisschoppenvergadering bepaalde stappen te kunnen zetten in de richting van het wijden van 'viri probati' tot priester. De priesterwijding van 'viri probati' dient niet universeel verplicht of verboden te zijn. Uit de consultatie klonk ook de vraag om gevormde lekgelovigen pastorale eindverantwoordelijkheid te mogen geven. Bij lekgelovigen die als pastor zieken begeleiden, leeft de specifieke vraag om vanwege de bisschop een mandaat te kunnen krijgen om zieken te zalven.

C. Jongeren en de digitale cultuur

- (1) Wat zien we rondom ons? De Kerk en het geloof vinden moeilijk aansluiting met de leefwereld van jongeren. In de voorbije jaren is de digitale cultuur zeker (maar niet alleen) bij jongeren enorm sterk gegroeid. Die nieuwe cultuur kent gevaren en grenzen maar bevat ook veel kansen voor het verkondigen van de Blijde Boodschap. De uitdaging is om nieuwe manieren te vinden om te evangeliseren bij en door jongeren in de digitale wereld én in de gewone wereld. Daarnaast dromen sommigen van een Kerk die ook een profetische rol kan spelen in het counteren van de gevaren van het internet (cyberpesten, fake news, etc.).
- (2) Die evolutie doet ons onze kerkelijke Traditie/tradities herzien en vernieuwen. We zoeken nieuwe wegen om met zoekende en gelovige jongeren op weg te gaan. Er is een groeiend besef dat de digitalisering een wending is zoals we er een kenden bij de opkomst van de boekdrukkunst. We zoeken sterker te investeren in mensen en middelen die van het Evangelie getuigen in en via de digitale wereld. Daarnaast willen we het fysiek samenkomen niet uit het oog verliezen. In de fysieke én virtuele wereld hebben we nood aan jongerenpastores die als herder en coach geïnspireerd en inspirerend een band opbouwen met jongeren.
- (3) We vragen om sterke solidariteit (mensen, middelen, uitwisseling van vernieuwende initiatieven, ...) tussen bisschoppenconferenties en continentale bisschoppenvergaderingen opdat iedere lokale Kerk de nodige kansen krijgt om in de digitale wereld aanwezig te zijn.

Hopend op een vruchtbare Synodesessie in oktober 2024, leeft er in de Belgische kerkprovincie een sterk engagement om het verlangen naar een missionaire, synodale Kerk in bisdommen, parochies en bewegingen concreet vorm te geven. Het synodaal proces biedt daartoe heel wat inspiratie en impulsen.